www.kurdistannet.org
14/07/2003 00:05

خوێندنەوەیەکی نوێی ١٤ی تەممووزی ١٩٥٨ی عیراق

ئەمجەد شاكەلی

زۆرجاران دیمەنێک، ئاوازی گۆرانییەک، مۆسیقایەک، دەنگێک، سیما و ڕووخسارێک، ڕەنگێک، شوێنێک، کەسێک، بزەیەک، چپەیەک، ساتێک و شتی دیکەش دەبنە هۆی بزواندنی هەست و مرۆڤ دەبەنەوە دواوە و دەیگێڕنەوە بۆ سەردەمێک، کە وەک یادگاری و مێژوو بەسەر دەکرێتەوە. وەرگێڕانی کتێبەکەی دۆکتۆر شاکر خەسباک (کورد و مەسەلەی کورد) بزوێنەرێک بوو و ئەو جۆرە هەستەی پێ بەخشیم. ئێستاش وا دەزانم دوێنێیە، بەرەبەیانی ١٤ی تەممووزی١٩٥٨، پشووی هاوین بوو، پۆلی دووەمی سەرەتاییم تەواوکردبوو و بۆ پۆلی سێیەم دەرچووبووم. لە شاکەل (گوندەکەی خۆمان) و لە ماڵی خۆمان و لە یەکێک لە ژوورە یەک لەنێو یەکەکاندا نووستبووم -شەوانی هاوین لە نێو حەوشەدا و لە بن دارگەزەکاندا دەنووستین، بەڵام دەمەوبەیانیان بە تایبەت، کە ئیدی خۆر هەڵدەهات، هەر یەکسەر گەرم دەبوو و مێشیش هێرشیان دەهێنا، ئیدی دەبوو مرۆڤ خۆ بگەیەنێتە ژووری و هیچ نەبێ بۆ ماوەیەکی دیکەیش درێژە بە خەوی بن سێبەر بدات- لە دەنگی کاکە کاکەی ئەنوەری برام، کە لە من گچکەتر بوو، بێدار بوومەوە. کە چاوم کردەوە، بە قژە زەردە سپی باوەکەیەوە ڕاوەستابوو و بە دەنگێکی منداڵانە گوتی: کاکە دەزانی چی! گوتم: چی! گوتی: سەبرە بووە، جمبوورییە! سەبرە (سەورە- ثورة واتە: شۆڕش و جمبووری (جەمهووری- جمهورية) ش، واتە: کۆماریی. ئیدی کە هەستام، ئەو پێشم کەوت و بە هەڕا چووین بۆ دیوەخان (ژووری میوان)، کە ٢٠-٣٠ میتر لە ژوورە یەک لە ناو یەکەکانەوە، کە پێمان دەگوتن نیشتمان، دوور بوو. کە چوومە ئەوێ، باوکم ڕادیۆ "پای"ە سوورەکەی دانابوو و گوێی دەدایە. ئەو جۆرە ڕادیۆیە باترییەکی زلی پێوە دەبەسترا و وایەرێکی درێژیشی پێوە گرێ دەدرا، کە سەرەکەی دیکەی لە بانی خانووەکە، بە سەری دارێکی درێژەوە لە بانەکە دەچەقێنرا و قایم دەکرا، دەبەسترا. ئەو ڕادیۆیە ساڵانی دواتر، نێوی کەروجاشیان لێ نابوو. ئەودەمە ئەو ڕادیۆیانە باو بوون و هەندێک خەڵک هەیانبوو. قسەکەرانی نێو ڕادیۆکە، دەیانقیڕاند و دەیانشیڕاند و هاوارهاواریان بوو و مۆسیقا و سروودی نیشتمانی دەبیسترا. لام وابێ سەعات حەوت و حەوتونیوی بەیانی بوو. وەک بیرم بێتەوە، چەند کەسێکی دیکەش لەگەڵ باوکمدا دانیشتبوون و گوێیان لە هاتوهاواری ڕادیۆکە دەگرت. لە نێوان خۆیاندا باسی ئەو ڕووداوەیان دەکرد. باوکم ئەو گۆڕانەی پێ باش بوو و پێدەچوو هەم ئەو و هەم ئەوانی دیکەش، کە لەوێ بوون، بەو بارە نوێیە، دڵخۆش بن. ئەوەی کە لەوانم دەبیست و وا دیار بوو لێی تێگەیشتبن ئەوە بوو، کە ئیدی ڕێژیمی پاشایەتی نامێنێت و دەبێتە کۆماری و هەموو خەڵک وەک یەک دەبن و چ جیاوازییەک لە نێوان مرۆڤێک و مرۆڤێکی دیکەدا نامێنێت. ئەوە یەکەم تێگەیشتنی منی ئەو کاتە منداڵ و ئەو خەڵکە بوو، لەو جمبووری و سەبرەیە. پێم وایە کەس بە ڕێکوپێکی نەیدەزانی، ئەو بارە بەرەو کوێ دەڕوا و بە چ ئەنجامێک دەگات. هەر دوای ئەو گۆڕانە ئیدی ئەو خەڵکە وەک پێشتر دەست و پێیان بەسترابێتەوە و پێوەن کرابن و لەپڕ بەرەڵا کرابن وا بوون. هاتوچۆ و جمووجۆڵێکی سەیر و سەمەرە لە هەموو لایەک پەیدا بووبوو. لە نێو شار و شارۆچکەکاندا، خۆپێشاندان و ڕێپێوان دەکرا و دەنگی بژی و بڕووخی لە گشت لایەک دەهاتە گوێ. پاییز فێرگە کرایەوە و چوومەوە کەلار. بەڕێوەبەری فێرگەکەمان، مامۆستا "حوسەین عەلی بەیاتی" بوو. خەڵکی کفری بوو، تورکمان بوو و کۆمۆنیستیش بوو. مامۆستا بەیاتی، یەکێکە لەو مامۆستایانەی، کە تا ئێستاش خۆشم دەوێ و ڕێزێکی زۆرم بۆی هەیە. یەکەم سروودێک، کە مامۆستا بەیاتی فێری کردین:

"سنمضي سنمضي الى ما نريد وطن حر وشعب سعيد

سنحمي سنحمي حماة السلام ونبني ونبني عراقا جديد" (هەر دەڕۆین هەر دەڕۆین تا دەگەینە مەبەست نیشتمانێکی ئازاد و گەلێکی بەختیار، هەر دەپارێزین هەر دەپارێزین پارێزگارانی ئاشتی، عیراقێکی نوێش دروست دەکەین و هەر دروست دەکەین) بوو. هەموو منداڵانی مەکتەب وێکڕا و بەیەک دەنگ، ئەو سروودەمان

www.kurdistannet.org
14/07/2003 00:05
به دەنگ و ئاوازێکی زۆر خۆش دەگوتەوە. مامۆستا بەیاتی واتای سروودەکەیشی بۆ لێکدابووینەوە و کۆڵێک بە واتاکەی دڵخۆش و کەیفخۆش بووین و بۆ ئەو ئاواتە دەژیاین.
پێش ئەو گۆڕانە –واتە: پێش ١٤ی تەمموز- منداڵە بەگزادەکان (بەگزادەی جاف) ، کە لەگەڵماندا دەیانخوێند، زۆر قیت و قۆز و جوانپۆش و شۆخ دەبینران و زۆریشیان ڕێز لێ دەگیرا. ڕەنگە بەشێکی ئەو ڕێزە زۆرەش ترس بوو بێت. پاش ئەو گۆڕانە، ئەو بەگزادە گچکانە، وەک جاران نەمان. ژاکان و سیس بوونەوە. ئەو مامەڵە تایبەتییەی، کە جاران دەکران، نەما و لەگەڵ بەچکە وەرزێر و هەژاراندا، لە جل و بەرگ و پۆشاک و شێوەی هەلسوکەوت و پەیڤیندا نەبێت، کە نەدەکرا ئەوانەشیان لێ زەوت بکرێت، جیاوازییان نەما. منداڵی ئەو دەمە پارە و پووڵی وەک منداڵی ئێستاکە لە باخەڵدا نەبوو. مام ئەحمەدی فەڕاشی فێرگە، نوقڵ و بسکویت و چوکلێت و شەکرۆکەی، لە نێو فێرگەدا و لە کاتی پشوودا دەفرۆت. باوکم پێشەکی پارەیەکی دەدا بە مام ئەحمەد و منیش بایی ئەو پارەیە لەو شتانەم لا دەبرد، تا پارەکەم تەواو دەبوو. لە ناو گوندیش، سەمینی حەمید بەقاڵ و سەمینی کاکەمین، دوکانێکی گچکەیان هەبوو و ئەوانیش شەکرۆکە و نوقڵیان دەفرۆت. ئەمان شەکرۆکە و نوقڵی بە کاغەز پێچراوەیان دەفرۆت، کە وێنەیان تێدا بوون. وێنەی عەبدولکەریم قاسم و هی دیکەش. ئێمەی منداڵ، خوومان دابووە کڕینی ئەو جۆرە شەکرۆکە وێنەدارانە و ئەگەر عانەیەکمان دەست کەوتبا، دەماندایە ئەو شتانە. ناوی عەبدولکەریم قاسممان باش دەزانی و زۆریشمان خۆش دەویست.
لە پلەیەکی تەمەندا یا ڕەنگە بە درێژایی ژیانیش هەر وا بێت، مرۆڤ هەر لە خۆیەوە و بەبێ هیچ هۆیەک و بێ ئەوەی بە وردی نۆڕیبێتییە مەسەلەکە، کەسێک یا چەند کەسێک، دەبنە بەرسەرنج و خۆشەویست و ڕێنوێن و ڕێبەر و بەرحەز و مایەی شانازی و پەرستراو و هەموو باشی و جوانی و ڕاستی و ئازایی و زیرەکی و زانایییەک و دەیان چاکەی دی لە خۆدا کۆدەکەنەوە. ئەو کەسانە زۆرجاران، سەرکردەیەکی سیاسی، مامۆستا، فەیلەسووف، هزرڤان، دیمانەکار (تیۆریست) ، شاعیر، نووسەر، ئەکتەری شانۆ، ئەکتەری سینەما، سترانبێژ یا هونەرمەندێکن، یا جەردە، دز، چەتە، مرۆڤکوژێکن یا ڕەنگە کوڕە چەتوونە چەمووشە چەقۆکێشە لاسارە هۆکییە شەڕانییەکەی گەڕەک، یا کچە بالابەرزە گەنمڕەنگە خوێنگەرمە چاوگەشە قەلاشە چاوباشقاڵە گەرمۆلەکەی کۆلان بێت. مرۆڤ وەک دەروێشێک لە شێخەکەیدا یا موریدێک لە مورشیدەکەیدا یا عاشقێک لە خۆشەویستەکەیدا، هیچ جۆرە هەڵە و کێماسییەک لەو جۆرە کەسانەدا، وەدی ناکات. دواتریش ناوی مەلا مستەفای بارزانی دەبیسترا و ئەویش خۆشەویست بوو. ناوی ئەو –لە لای گەورەسالان- هەستی کوردبوون و باسی کوردایەتی لای خەڵک دەبزواند. ئێمەی منداڵ عەبدولکەریم قاسممان خۆشتر دەویست و باسی کورد و کوردایەتی بۆ ئێمە گرنگ نەبوو. عەبدولکەریم قاسم بۆ میلیۆنان زارۆک و گەورەسالانی عیراق، ڕێبەر و خۆشەویست و پەرستراو و ئازا و ڕێبین و ڕزگارکار و فریشتەی خێر و خۆشی بوو. لە نێو زۆربەی مالاندا و بە خواستی خۆیان، وێنەیەکی عەبدولکەریم قاسم، هەڵواسرابوو. جاری وایش هەبوو، بێجگە لە وێنەی ئەو، وێنەی خەڵکی دیکەش هەڵدەواسرا. وێنەی عەبدوسسەلام عارف، مەهداوی، وەسفی تاهیر، ماجید موحەممەد ئەمین، مەلا مستەفای بارزانی، شێخ مەحموود – لە ژوورێکی ماڵی خۆماندا، وێنەیەکی شێخ مەحموود هەڵواسرابوو، کە لە پاڵ بەردەقارەماندا گیرابوو، پێمان دەگوت وێنەکەی شێخ مەحموودی مەلیک و لە دیوێکی دیکەش، وێنە و وەسیەتنامەکانی، چوار ئەفسەرە شەهیدەکان، عیززەت و خۆشناو و خەیرولڵا و قودسی، هەڵواسرابوو – و زۆری دیکەش.
خۆپێشاندان بووبووە بەشێک لە ژیانی ڕۆژانەی خەڵکی کەلاری ئەو دەم. خەڵکی گوند بە چەندین سەدان، بەڵکە بە هەزار و پتریش، لە بەر مزگەوتەکەدا کۆدەبوونەوە و پاشان ڕێپێوان ڕێکدەخرا و دەستی پێ دەکرد. دەبوو بە زۆربەی کۆلانە گەورەکانی گونددا و بە تایبەت بە بەر ماڵە بەگزادەکاندا بڕۆن. زۆرجاران ئەحمەدی فەتاح ڕۆستەم –خوای لێ خۆش بێت- پێشەنگ و پێشڕەوی ئەم ڕێپێوانانە بوو. گەلێک جاریش شێخ عەتای تاڵەبانی، ئەو نۆرەیەی دەبینی. ئەوان پێش دەکەوتن و خەڵکەکەش بە دوویاندا دەڕۆیشتن. ئێمەی منداڵە وردکەیش،

دەکەوتینە شوێنی ئەو عەشاماتە. لەو ڕێپێوانانەدا، دەنگ بەرز دەکرایەوە و یەکێک دەیگوت و هەموو ئەوانی دی بە دوویدا دەیانگوتەوە:

ماكو زعيم الا كريم (**کەس سەرۆک نییە لە کەریم زیاتر**) .

باران باری تەڕمی کرد، عەبدولکەریم سەورەی کرد.

بژی گەل ڕۆڵەی گەل عەبدولکەریم قاسم.

کورد و عەرەب برایە بۆ جەمهووری فیدایە.

جبهة جبهة وطنية لا اقطاع و لا رجعية (**بەرە بەرەی نیشتمانی نە دەرەبەگ و نە پاشڤەڕو**) .

برووخێ ئیستیعمار.

ماكو موّامرة تصير الحبال موجودة (**هیچ پیلانێک ڕوونادات پەت هەیە**) .

هذا مصير الخونة الحبال موجودة (**ئەمە چارەنووسی خائینانە پەت هەیە**) .

برووخێ دەرەبەگ.

کاکە کەریم للامام ديموقراطية و سلام (**کاکەکەریم بۆ پێشەوە دیموکراسی و ئاشتییە**) .

عيني كريم للامام ديمقراطيةوسلام (**چاوەکەم کەریم بۆ پێشەوە دیموکراسی و ئاشتییە**) .

کاکەکەریم بۆ پێشەوە ڕیشەی ئاغا بکێشەوە.

کاکەکەریم بۆ پێشەوە ڕیشەی دوژمن بکێشەوە.

کاکەکەریم بۆ پێشەوە ڕیشەی دەرەبەگ بکێشەوە.

عاش الزعيم عبدالكريم شعب العراق شعب عظيم (**بژی سەرۆک عەبدولکەریم گەلی عیراق گەلێکی مەزنە**) .

عاش زعيمي عبدالكريمي حزب الشيوعي بالحكم مطلب عظيمي (**بژی سەرۆکم عەبدولکەریمم حیزبی کۆمۆنیست بگاتە دەسەڵات داخوازییەکی مەزنمە**) .

برووخێ کەر کوڕی کەر جەمال عەبدولناسر.

عاش الشعب السوري عاش بقيادة خالد بكداش فليسقط جمال حشاش (**بژی گەلی سووریا بژی بە سەرۆکایەتی خالید بەگداش با برووخێ جەمال بەنگیی**) .

سنمضي سنمضي **الى** ما نريد وطن حر وشعب سعيد (**هەر دەڕۆین هەر دەڕۆین تا دەگەینە مەبەست، نیشتمانێکی ئازاد و گەلێکی بەختیار**) .

بژی برایەتی کورد و عەرەب و تورکمان و ئاسووری و ئەرمەنی. ئەم دروشمەم بۆ یەکەم جار لە تاریق زەینەڵ "طارق زينل"ی **بەڕێوەبەری ناحیەی شێروانە (سەرقەڵا) بەرگوێ کەوت، ئەویش جارنا ڕێبەریی وەها خڕبوونەوە و ڕێپێوان و خۆپێشاندانێکی دەکرد و قسەی بۆ بەشدارانی دەکرد.**

ئیدی بەو جۆرە بژی و برووخێ بەردەوام دەبوو. هەندێ جار و لە هەندێ شوێن دروشمەکان دەگۆڕان و شتی دیکە دەگوتران. جارجاریش شتی بێتام و لە ڕەوشت بەدەر دەگوترا، وەک: نە کەر ماوە و نە مایین دەست کەینە ئاغاژن گایین. لە یەکێک لەو گوندانەی گەرمیان ژنێکی سەرە، میمکە خانمیان پێ دەگوت، پڕ بەدەم هاواری دەکرد و دەیگوت: بێرە دەشتۆ من عوزم كێر خرۆشۆف وەكوزم **(وەرە دەرێ من ئەندامی کێری خرۆچچۆڤ بە کوزم)** .

ماڵی بەگزادەجافەکان ئەودەم لە کەلار بوون. خەڵک ئەوانیان بە ئیستیعمار و دەرەبەگ و شاپەرست و نۆکەری بیانی دەزانی. کە خۆپێشاندان دەگەیشتە بەر ماڵەکانی ئەوان، منداڵە وردکە دەستیان بە بەردەفڕکێ دەکرد و بە سەدان بەرد بە درکەکانیاندا دەماڵرا. گەورەکانیش ئەو کارەیان دەکرد. هەر ئەوانەی کە بەردیان دەهاوێشت، چەند مانگێک پێش ئەو کاتە، هەلی ئەوەیان بۆ هەڵنەدەکەوت، لە دیوەخانی یەکێک لەو بەگزادانەدا، لە پایینی پایینەوە دانیشن. زۆرینەی ئەو خەڵکە، ئەگەر نەڵێم گشتی، بە شێوەیەک گرێدراوی ئەو بەگزادانە بوون و

زۆرجاران چاوەنۆڕی لالێکردنەوەی ئەوان بوون. خۆپێشاندان وەک مار، بە نێو کووچە و کولاناندا دەکشا و دەپێچا، تا دەهاتەوە بەر مزگەوت. ئەوجا ئەحمەدی فەتاح ڕۆستەم یا شێخ عەتای تالەبانی یا کەسێکی دیکە، دەچوونە بانی مزگەوت و دەستیان بە قسان دەکرد. باسی ڕۆژ، باسی شۆڕش، باسی شتگەلێک، کە دڵی خەڵکەکەی فێنک دەکردەوە و باسی بەڵێن و زۆر شتی دیکەش دەکران. خەڵکەکە بەو قسانە هێندەی دی دەورووژان و دەنگی بڕووخێ و بژییان، پتر تاوی دەسەند و جۆش و هەرایان سەرلەبەری ئاوایی دەهەژاند. سروودی: عبدالكريم كل القلوب تهواك عبدالكريم رب العباد يرعاك (عەبدولکەریم هەموو دڵان خۆشتیان دەوێ، عەبدولکەریم خودای بەندان بتپارێزێ) ، کە جێی: مليكنا مليكنا نفديك بالارواح (پاشامان پاشامان قوربانت دەبین بە گیان) ی گرتەوە و سروودی: هەربژی کورد و عەرەب رمز النضال (هەربژی کورد و عەرەب نیشانەی خەبات) ، ختووکەی هەستی خەڵکیان دەدا و هیوا و ئاواتەکانی خەڵکیان دەڕازاندەوە. خەڵک چاوەنۆڕی زۆرتر و خۆشتر و باشتر بوون. ئێمەی منداڵانی ئەو کاتە، زۆرمان دڵ بەو وێنە و مەدالیا ئاسنانە و بریق و باقی ئەو سەردەمە خۆش بوو. زۆرجاران، کە باوکم لەگەڵ خۆیدا دەیبردم بۆ کفری، داوام دەکرد وێنەی عەبدولکەریم قاسم و کۆتری ئاشتیم بۆ بکڕێت. جاروبار لە کەلارەوە نامەی منداڵانەم بۆ کاکەحەمەم (باوکم) دەنووسی و لە بنەوە و پێش ئەوەی ناوی خۆم بنووسم، بەم ڕستانە کۆتاییم بە نامەکە دەهێنا: بژی جەمهووری، بژی سەرۆکی تاقانە عەبدولکەریم قاسم و بژی حیزبی شیووعی عیراقی. لە مێشکە بچکۆلانەکانی ئێمەمانانیشدا، ئەو دروشمانە چەسپابوون و لەگەڵیاندا دەژیاین و بەو هیوا و ئاوات و خەونانەوە دەماننۆڕییە داهاتوو و پێمان وابوو، عیراق دەبێتە بەهەشتێک و ئیدی مەڕ و گورگ پێکڕا ئاو دەخۆنەوە و ژیان لە بەختیاری و شادی زێتر هیچی دیکە نابێت. سۆسیالیزمی خەونی هەزارساڵەی مرۆڤایەتی، دێتە دی و ئیدی مرۆڤ برسی و بێکار نابێت و لە سەر چین و ڕەگەز و ڕەنگ و ئایین و بیروباوەڕ و بۆچوون، ناچەوسێنرێنەوە. هەموو خەڵک گەشبین بوون و دڵیان بە ڕووداوەکان خۆش بوو و وەها دەیاننۆڕییە ڕووداوەکان.

ڕووخانی پاشایەتی بە پێوەری ئەو دەمە، مایەی دڵخۆشی ڕاپەڕینی خەڵک بوو. ئازادیی بیروباوەڕ، یەکسانی گشت نەتەوەکان، نەمانی دەرەبەگایەتی و بەشینەوەی زەوی بە سەر وەرزێراندا، ئازادیی ڕێکخراو و حیزب و سەندیکا، نەمانی دەسەڵاتی بیانی و کۆمپانییەنەوتییەکان، ڕزگاربوون لە پەیمانی سەنتۆ و پێوەندارییەتیی دەوڵەتگەلی کۆڵۆنیالیست، ئازادی ژن و یەکسانییان لەگەڵ پیاودا، گەلێراندنی کار و خوێندن و لەشساغی و. . . . ئەمانە و دەیان شتی دیکە، بابەتگەلێک بوون، کە ئاپۆرەی خەڵک و مرۆڤی ئەو وڵاتە (عیراق) بە گشت نەتەوە و ئایین و ئاییترا و توێژاڵ و چینەکانی خوارەوەی کۆمەڵگە، بە تەمایان بوون و چاوەنۆڕیان بوون و دەیانەویست وەدی بێن و لەگەڵیاندا بژین. بەڵام هەموو ئەوانە، وەک خەونێکی خۆش، موچوڕکەیەک و چێژێکی کەمخایەن ڕەوینەوە و ئێمەی منداڵی ئەودەمە و لاوان و گەورەساڵانی دواتر و کۆمار و وڵات و خەڵک و مرۆڤ و خۆزی و ئاواتەکان، سەرلەبەریان، خۆمان لە نێو دۆزەخێکدا بینییەوە، دۆزەخێکی گەورە، مەنجەنیقێک. کوشتن، بڕین، هەڵواسین، گوریسلەملخستن و ڕاکێشان، بۆمباران، چەک، سەرباز، بەرگریی گەلێر (المقاومةالشعبية) ، پۆلیس، پاسەوانی نەتەوەیی (الحرس القومي) ، دز، ساختەچی، جاش –هەم ئاسایییەکانیان و هەم جاشە خاوەن ئایدیۆلۆژییەکان، کە ساڵانێکی دواتر پەیدا بوون– بە هەموو جۆرەکانییەوە، ئەنفال، هەڵاتن، مێگ، سۆخۆی، میراژ، سەدانی دیکە، کە دەشێ فەرهەنگانیان لێ ساز بکرێن. ئێمەی منداڵی ئەو دەمە، لەگەڵ ئەوانەدا مەزن بووین. گۆڕانەکان بەرەو خراپتر چوون و کەسیش نەیدەزانی ئەو بارە بەرەو کوێ دەڕوا و بە چ ئەنجامێک دەگات. ڕێڕەوی گۆڕانەکە بەو جۆرەی، کە دەبوو بڕوا نەڕۆییشت. دەسپێکی هەڵەکان، هەر لە ڕۆژی **١٤**ی تەممووزی **١٩٥٨** خۆیەوە بوو. تۆوی بەدبەختی و تەواوی کارە ناحەز و ناپەسەندەکانی ساڵانی دواتر، هەر لە چۆنیەتی ئەنجامدانی گۆڕانکارییەکە خۆیدا بوو. کوشتن و قەڵاچۆکردنی ماڵباتی شا و بەو شێوە ناشیرین و دڕندانە و نامرۆڤانەیەی، کە کرا، بۆ خۆی، کارێکی دزێو بوو. پەتخستنەملی مرۆڤ و ڕاکێشانی لەشی بێگیان، بە نێو جادەدا بە دوای ئۆتۆمبیلەوە و

پارەپارەکردنی لەش و کرۆژتنی قامک و دەستی براو و هەڵواسینی نیوەلەشی مردوو بە دیوارەوە و هۆیهاگوتن و فیکاندن و شاییکردن و خۆبادان، لەبەردەم وەها دیمەنێکدا، دەبێ لە هۆڤیەتی زیتر ناوی چی لێ بنرێت!. مەسەلەکەش ئەگەر هەر لە قڕکردنی بنەماڵەی شادا ڕاوەستابا، هەرنەیسە خراپ نەبوو، بەلام بە دادگادان و تیرباران و لە سێدارەدانی پیاوانی سەردەمی پاشایەتی، تەنێ لەبەر ئەوەی، کە لەو سەردەمەدا کاربەدەست بوون – لە نێو ئەوانەدا پیاوی ئەوتۆیی تێدا بوو، کە لێزانی و زیرەکی و دڵسۆزی و خزمەتگوزارییان بە خەڵکی ئەو ولاتە، تا ئێستاش وەک نموونە باس دەکرێن، نموونەی ئەوانەش سەعید قەززازە- ئەوانە کارەکەیان ناحەزتر و دزێوتر کرد. ئیدی بە درێژایی سالانێک، کە عیراق ناوی کۆماری لێ نرا و تا ئێستاش، ئەو جۆرە ڕەوتارانە بەردەوامیی هەیە، لە بری ئازادی، خۆشەویستی، هاریکاری، یەکسانی و یاسا، دیاردەی ڕاکێشان هاتە ئاراوە. گوریس و پەت، شوێنی گوڵەگەنم و کۆتری ئاشتییان گرتەوە. لە ١٩٥٨ەوە تا ئەوڕۆ، سالانی دەسەلاتداریەتی عەبدولکەریم قاسمی لێ دەرچێت، ئیدی لە ١٩٦٣ و هاتنە سەرکاری بەعسەوە، زەبر و کوشتن و قەلاچۆ و وێرانکاری، لە کاری تاکەکەسییەوە، بوو بە کارێکی دەوڵەتێنراو و شێوەیەکی ڕەسمی و قانوونی وەرگرتووە. ئەوەی کە دەبوو بەهاترین سەرمایە بێت (مرۆڤ) ، بێبایەخترین شتە لەو ولاتەدا. ئەو دیاردە دزێوانەی، کە باسکران بە تێپەڕبوونی ڕۆژگار و سالان، نەک هەر بە شێوەکانی خۆیان مانەوە، بەڵکە یەک حەمکە بەدەوکاریشیان تێدا کران. لە کوشتن و هەڵواسین و ڕاکێشان و تیربارانی تاکەتاکەوە، کار گەیشتە کوشتن و هەڵواسین و ڕاکێشان و تیربارانی سەدان هەزار. لە ئاگرتێبەردانی یەک ماڵ و سووتاندنی یەک شت و ڕووخاندنی خانوویەکەوە، کار گەیشتە گرتێبەردان و سووتاندن و ڕووخاندنی، سەدان شار و گەڕەک و هەزاران گوند و سەدان هەزار خانوو و وێرانکردنی یەک ولاتی تەواو و دزینی نیشتمانێک و برسیکردنی دەیان میلیۆن مرۆڤ. موزەففەر ئەلنەوواب (مظفر النواب) گوتەنی:"هیچ خاکێک شک نابەم، هێندەی خاکی ولاتەکەم، بە خوێن و خۆر ئاودرابێت". ئەودەمە وەک منداڵ، ئێمە وەدووی لێشاوەکە کەوتبووین و ئاوەزی شیکردنەوە و وردکاریمان نەبوو، بەلام ئێستا، کە بە چاوێکی ڕەخنەگرانە دەنۆڕمە ڕووداوەکان و ئەو ولاتە کەلاوەیەی خۆمان و ڕووداوەکانی، بە بالای ولات و ڕووداوی لەو جۆرە دەگرم، دەتوانم بایی قایلکردنی ویژدانی خۆم، تیرێژ بخەمە سەر ئەو ڕووداوانە و ڕوونتر بیانبینم. زۆر سەیرە گرتنی ڕادیۆی بەغدا و کوشتنی بنەماڵەی شا، لە لایەن چەند سەرباز و ئەفسەرێکەوە، کۆتایی بە سەردەمێک و دەسەلاتدارییەک بهێنێت و نێوی شۆڕشی لێ بنرێت. ئەوەی کە لە ١٤ی تەمووزی ١٩٥٨دا لە عیراق ڕوویدا، ناکرێ لە کوودێتا زیتر، ناوێکی دیکەی لێ بنرێت. گۆڕان لە شێوەی دەسەلاتدا، ئەگەر هاوڕێ نەبێت لەگەڵ گۆڕان لە واتا و چەمکەکاندا، ئەوا هیچ شتێک لە کۆمەڵگەدا ناگۆڕێت. ئامانجی شۆڕش تەنێ دامەزراندنی بینای سیاسی نییە، بەڵکە بیناکردنەوەی تەواوی کۆمەڵگە دەگرێتەوە. مارکس دەڵێ:"نەبوونی ڕەگیەتیی لە شۆڕشدا، کە بۆ خۆی لە کرۆکدا گۆڕینێکی ڕەگییە، دەبێتە هۆی تێکشکانی و لە دواییشدا دەبێتە هۆی گەڕانەوەی گشت گەندەڵییە کۆنەکە". شۆڕش بزاڤێکی سەرلەبەرە و سیاسەت تەنێ لایەکە لە لا زۆرەکانی. بە چ پێوەر و فەلسەفە و زانست و تیۆرییەک، دەکرێ شۆڕشی فرانسە و شۆڕشی ئۆکتۆبەری ڕووسیا و سۆڤییەتەکان و شۆڕشی ماوتسیتۆنگی چین و شۆڕشی ئەلجەزائیر و شۆڕشی کووبا و شۆڕشی ١٩٧٩ی ئێران، لەگەڵ ئەو گۆڕانەی ١٤ی تەمووزی ١٩٥٨ی عیراقدا، پێکەڵ بکرێن و بە بالای یەکدی بگیرێن و ئەوەی عیراقیش نێوی شۆڕشی لێ بنرێ؟ ئەو گۆڕانەی عیراق پاش ڕوودانی، بۆ پرانیی خەڵک، مایەی دڵخۆشی بوو، بەلام ئایا پێش ڕوودانی چ وەرزێرێکی شارەزوور، چبایش، دەشتی قەراج یا تویْریج (طویریج) بەوەیان دەزانی؟ کەنگێ خەڵکی ئەو ولاتە، لە زاخۆوە تا بەسرە و لە سلێمانییەوە تا ڕوتبە (الرطبة) ، هەموو وێکڕا ڕاپەڕیون و پەلاماری دامودەسگە و کارگێڕی و دەسەلاتداریەتی سەردەمی پاشایەتییان داوە و تێکیان هاڕیوە؟ دەی کە وا نەبێ، بۆ دەبێ نێوی شۆڕش بە هەڵە بەکار ببرێت و کوودێتا بکرێت بە شۆڕش.

www.kurdistannet.org

ئەدۆنیس دەڵێ:"بڕوای مرۆڤ بەوەی، کە تەنێ خۆی خاوەنی ڕاستییە، سەرچاوەی هەموو داپڵۆسینێکە". زۆرجاران لە بری مرۆڤێک، بیروباوەڕێک، پارتییەک، کۆمەڵەیەک، دەستە و تاقمێک، سا ئیدی سیاسی، فەلسەفەیی، ئایینی یا هەر شتێکی دیکە بێت، دەبێتە بەرسەرنج و خۆشەویست و ڕێنوێن و ڕێبەر و بەرحەز و مایەی شانازی و پەرستراو و هەموو باشی و جوانی و ڕاستی و ئازایی و زیرەکی و زاناییەک و دەیان چاکەی دیکە لە خۆدا کۆ دەکاتەوە و ئەو نۆرەیە دەبینێت و دەبێتە ئایین و شارێگە و مرۆڤ خۆ لە پێناویدا بە کوشت دەدات و خەڵکیش دەکوژێ و گومانیشی لە ڕاستی خۆی و هەڵەی بەرانبەرەکەی نییە. ئایین، نەتەوە، خێڵ و هۆز –بە تایبەت لە ڕۆژهەڵات و وڵاتانی جیهانی سێیەم و چوارەم و وڵاتە دواکەوتووەکانی تر- و ڕەگەز و حیزب، زۆرجاران مرۆڤ نابینا دەکەن و تووشی دەمارگیری و لەخۆدەرچوونی دەکەن و هیچ جیاوازییەکیش، لە نێوان دەمارگیریی بۆ ئایین و نەتەوە و خێڵ و هۆز و ڕەگەز و حیزبێک و ئایین و نەتەوە و خێڵ و هۆز و ڕەگەز و حیزبێکی دیکەدا نییە. ڕووداو و گۆڕانەکانی دوای ١٤ی تەممووزی ١٩٥٨یش، کارێکی وایان کردە سەر خەڵکی عیراق، کە نەک هەر سەردەمی پاشایەتی بە بۆگەن نەزانن، بەڵکە بە بەراورد لەگەڵ ئەم نێزیکەی چل ساڵەی سەردەمی کۆمارییەدا، بە دیموکراسی و خۆشگوزەرانی و ئاسایش و ئارامیی بزانن و گەلێکیش بەخێر یادی بکەنەوە و ناوی بهێنن. هەر لە دوای ١٤ی تەممووزەوە، ئیدی فەلسەفەی زۆر و زەبر و کوشتن، بوو بە فەلسەفەی سەردەست و زاڵ و باو. هەر ئەو فەلسەفەیەش بوو بە شێوەی بیرکردنەوە و فەرهەنگ. ئەوەدەمە ناوی نوێ و بەزمی نوێ، هاتنە ئاراوە. خەڵک بەشرانەوە بە سەر دەستە و تاقم و کورد و عەرەب و تورکمان و ئاسووری و ئەرمەنی و سابیئە (الصابئة، المندائیون) و حیزب و بۆرژوازی و دەرەبەگ و ئیستیعمار و شیووعی و بەرگری گەلێر (المقاومةالشعبیة) و پێشکەوتنخواز و کۆنەپەرست و بەعس و نەتەوەیی عەرەب و ناسری و پارتیی و نۆکەر و سەد شتی دیکەدا. هەر دروست ئەو بەشرانەوەی خەڵکە لە دوای ١٤ی تەممووزەوە، بوو بە بنەمای سەرهەڵدانی فەلسەفە و فەرهەنگی داپڵۆسین. هەرچەندە لە سەردەمی پاشایەتیشدا، یا هەر لە دەسپێکی دامەزراندنی عیراقەوە، وەک دەوڵەتێک، شتێک بە نێوی گەلی عیراق، وەک یەکەیەکی یەکپارچە و پتە و یەکگرتوو، نەبووە و هەمیشە لاوازییەک لە پێکهاتەی کۆمەڵگەکانی نێو عیراقدا، بە هۆی شێوەی دابەشبوونی دەسەڵاتەوە، هەبووە، چونکە دەسەڵات بە دەست کەمینەیەکی سوننەی عەرەبەوە بووە و زۆرینەیەکی شیعەی عەرەبیش هەمیشە چەوساوە و زۆرلێکراو و کوژراو بوونە و کوردەکەش نۆرەیەکی ئەوتۆ و لەبەرچاوی نەبووە، بۆیە زۆرجاران هەستی عیراقیبوون و خۆشبیینین لەو عیراقییەتییە، تا ڕادەیەک لای شیعە و کورد لاواز بووە. لە سەردەمی پاشایەتیدا تەنانەت کەسێکی وەک شەهید "فەهد"ی، دوژمنی سەرسەختی ئەو ڕێژیمە، مافی ئەوەی هەبوو، کە لە دادگەدا داکۆکی لە خۆی بکات و پارێزەریشی هەبێت. بەڵام لە کۆماریدا لەو جۆرە باسانە هەرگیز نەبیستراوە.

ئەگەر شۆڕشی زانستیی گۆڕینی هەڵکەوت (واقع) بێت، بەرەو ئازادتر، تێرتر، پۆشتەتر، لەشساغتر، شادی، باشتر و خۆشتر، ئەوا لە سایەی کۆماردا لە عیراق، ئەوانە نەهاتنە دی و خەڵک تا ڕادەیەک، مەگەر لە خەون و دووتوێی ڕووبەری کتێباندا ئەوانە ببینێت. ئەگەر ئەو ئەفسەرە ئازادانە (الضباط الاحرار) ، کە لە دڵسۆزی و خۆشەویستی خەڵک و خاک و وڵاتەوە، ئەو کوودێتایەیان ئەنجام دا، لێگەڕابان و ئەو کارەیان نەکردایە، ئەوا ڕەوتی ئەو وڵاتی عیراقە پاشایەتییە، زۆر بە ئاسایی دەڕۆیشت و لە باری کشتوکاڵی و ئابووری و کۆمەڵایەتی و سیاسی و لەشساغی و هەموو بوارەکانی دیکەوە، گەشەی دەکرد و پێش دەکەوت. ئەگەر دیموکراسی ڕۆژاوایی، کە لە هەڵبژاردن و ململانێی پارتایەتی و سیاسیدا خۆ دەنوێنێت، مەبەست بێت بۆ بەڕێوەبردنی وڵات، ئەوا لە سەردەمی پاشایەتیدا هەڵبژاردن هەبوو و پەرلەمانیش هەبوو و لە هەندێ کات و قۆناغیشدا پارتییە سیاسییەکان، بێجگە لە پارتیی کۆمۆنیست و پارتیی دیموکراتی کوردستان، بە ئاشکرا کاریان دەکرد و بەشداریی هەڵبژاردنیشیان دەکرد. هەر لە دامەزراندنی دەوڵەتی عیراقەوە لە ساڵی ١٩٢١دا، تا ساڵانی جەنگی جیهانیی دووەم، حوکوومەتەکانی ئەو دەمانەی عیراق، زۆر بە توندی، دژی بۆچوون و بیروباوەڕی جیاوازی خەڵک نەبوون و ڕێگەیان لە ڕادەربڕین

www.kurdistannet.org
14/07/2003 00:05

نەگرتبوو، بەڵکە تا ڕادەیەکیش جۆرە ئازادییەک، بە هەڵگرتن و بڵاوکردنەوەی ڕا و بۆچوونی نوێ، لە بواری سیاسەت، کۆمەڵناسی، ئەدەب، فەلسەفە و هونەردا درابوو و ئەو ئازادییەش بووبووە هۆی پەیدابوون و دامەزراندنی خوێندنگە و یانە و ڕێکخراوی نەتەوەیی و کۆمۆنیستی و ئایینی و هی دیکەش. لە ساڵی ١٩٣٨دا بە گوێرەی قانوونێک، کە ئەو کاتە دانرا، ئەو کەسەی کە پرۆپاگەندەی بڵاو کردبایەوە، یا هەڵگری بیروباوەڕی کۆمۆنیستی و ئەنارکیستی و بەرەڵڵایی بووایە، تووشی حەوت ساڵان، زیاتر نە، زیندان دەبوو، یا دەبوو پارەیەک بدا، یا هەردووکیان (زیندان و پارە) . **بەو قانوونە ئیدی ڕێگە لە بەئاشکراباسکردنی کۆمۆنیزم گیرا. ساڵانی ١٩٤٦-١٩٥٤، ڕێگەی کارکردنی ئاشکرای پێنج پارتیی سیاسیی، لە لایەن ڕێژیمی پاشایەتییەوە درابوو. پارتییەکان ئەمانە بوون: پارتیی نیشتمانیی دیموکراتی** (الحزب الوطني الديمقراطي) ، **پارتیی سەربەخۆیی** (حزب الاستقلال) ، **پارتیی گەل** (حزب الشعب) ، **پارتیی یەکیەتیی نیشتمانی** (حزب الاتحاد الوطني) ، **پارتیی ئازادان** (حزب الاحرار) . **پارتیی ئازادان** (حزب الاحرار) **ی لێ دەرچێت، هەر چوار پارتییەکەی دی، هەموودەم نوێنەری ئۆپۆزیسیۆن بوون و تا ڕادەیەکیش بیروڕای خەڵکە مارکسی و چەپ و سۆسیالیست و نەتەوەییەکانیان دەردەبڕی و بە شەرمیشەوە نوێنەرایەتییان دەکردن. پاشتریش چوار پارتیی دیکەش ڕێگەی کارکردنیان پێ درا، کە ئەمانە بوون: پارتیی بیراز** (حزب الاصلاح) ، **پارتیی یەکیەتیی دەستووری** (حزب الاتحاد الدستوري) ، **پارتیی بەرەی گەلێری یەکگرتوو** (حزب الجبهة الشعبية المتحدة) ، **پارتیی ئوممەی سۆسیالیستی** (حزب الامة الاشتراكي) . **لە ساڵی ١٩٥٤دا، کارکردنی ئاشکرای پارتیبە سیاسییەکان قەدەغە کرا و ئیدی قۆناغێکی نوێی کارکردن دەستی پێ کرد، ئەویش قۆناغی کارکردنی نهێنی بوو. هەرچی ئەم ڕێژیمە بە ناو کۆمارییانانەیە، کە لە ١٤ی تەممووزی ١٩٥٨ بە دواوە دەسەڵاتدارن لە عیراقدا، لە بری هەڵبژاردن و چەسپاندنی دیموکراسییەک، کە خۆیان شەو و ڕۆژ باسیان لێوە کردووە و دەکەن، فشە و درۆی شاخدار و تارمایی مەرگ و ژار و فیشەک و ئاگریان، هەموودەم کردووەتە خەڵاتی خەڵکی ئەو وڵاتە. ئەو عیراقە دەوڵەمەندەی پڕ لە نەوت و خێر و بە پیت و بەرەکەتە، ئەگەر نەکرابا بە کۆماری، هەرگیز حاڵ و بار و گوزەرانی، لە نزمترین ڕێکار و خراپترین شێوەدا، لە ئێستاکەی مەغریب، ئوردون، کووەیت، میرنشینەیەکگرتووەکانی عەرەب، قەتەر یا عومان، خراپتر نەدەبوو و بێگومان سەدان جار باشتریش دەبوو. هەرگیز وەک ئێستاکە، خەڵک برسی نەدەبوو و خەڵک لە مەرگ نەدەترسا و ئەو میلیۆنە خەڵکانەش لە جەنگی عیراق و کورد، عیراق و ئێران، عیراق و هەموو ڕۆژاوا، بەعس و کورد، بەعس و کۆمۆنیست، بەعس و هەموو عیراق، کۆمۆنیست و پارتیی، کورد و کورد، عەرەب و عەرەب، کورد و تورکمان، ئەنفال، کیمیابیباراندا نەدەکوژران، کۆچپێکردنی زۆرەملێ و هەڵاتن بۆ دەرەوەی وڵاتیش، میلیۆنانی ڕاو نەدەنا. نە برسییەتی و نە گرانی و نە وێرانکاری و خراپەکاریش بەم جۆرەی ئێستا دەبوو.**

هەڵەیەکی کوشندەی دیکە، کە لە بەرپرسیارێتی ڕووداوەکاندا، نۆرەیەکی خویا و بەرچاوی هەبوو، شێوەی پەروەردەکردنی خەڵک بوو، لە لایەن حیزبی کۆمۆنیستی عیراقەوە. زۆرجاران خەڵکیان چەواشە دەکرد و ناڕاست تێیاندەگەیاندن، بۆ نموونە لە وڵاتێکی دواکەوتووی ڕۆژهەڵاتیی، وەک کوردستان و عیراقدا، کابرایەکی تا چەند ساڵ لەوەوبەر مەلا، کە لە گونداندا وەعزی بۆ خەڵک دەدا، لە پڕ کەوتبووە پرۆپاگەندە، دژی ئایین و ئیسلام و خوا و قورئان و نوێژ و . . . لە بری دەربەگایەتی و سەرمایەداری و زێدەبایی، ئەو جۆرە شتانەی، کە پێوەندیان بە ئایینەوە هەبوو، لێی بووبوون بە گیروگرفت. شێوەی خەباتە کۆمۆنیستییەکە و بڵاوکردنەوەی بیروباوەڕەکە، لە لایەن ڕۆشنبیرانی کۆمۆنیستەوە، تا ڕادەیەک ڕەنگێکی فەلسەفەیی و زانستی و ئایدیۆلۆژی پێ درابوو، نەک سیاسی، کۆمەڵایەتی و ئابووری، کە بە لای زۆرینەی خەڵکەوە ڕوون و ئاشکرا بوو و هاسانتر لێی دەگەیشتن. ئەو شێوازە کارکردنەش، بووبووە هۆی دروستبوونی وێنەیەکی ناحەزی کۆمۆنیزم، وەک دژە ئایین، دژە نەتەوە و دژە نەریت، لە مێشکی خەڵکانێکی زۆردا، کە پاشان بە زیانی پارتیی کۆمۆنیستی عیراق گەڕایەوە. کەسانێکی دیکەی ئەو حیزبە باسی ئەوەیان بۆ وەرزێران دەکرد، کە لە ماوەیەکی کەمدا، ناباتە ساڵێک، ئیدی هەر وەرزێرێکی

عیراقی، دەبێتە خودانی تراکتۆر و کەمباین و خانووی چاک و کێڵگەی خۆی و ئیدی پێویست ناکات وەرزێر چاوەنۆڕی خوا بێت، بۆ ئەوەی بارانی بۆ ببارێنێت، چونکە خوا هەر نییە و پاشان بە مەکینە و تەکنیکی نوێ باران دەبارێنرێت و وشکەساڵیی نامێنێت. بێجگە لەوەش کارتێکی سووریان دابووە وەرزێران، ئەویش بە پارە و بۆ خرکردنەوەی پیتاک، لە وەرزێرانیش وابوو، کە ئەوی ئەو کارتەی هەبێت، ئیدی خێر و بەرەکەتی بە سەردا دەبارێت و هەموو جۆرە شتێکی بۆ دەستەبەر دەکرێت و ئەویشی نەبێت، لە هەموو خێرێک بێبەش دەکرێت. سەرباری ئەمانەش کاری نارەوای بەرگریی گەلێر (المقاومةالشعبية) و پۆلیس و سەرباز و دەسەڵاتدارانی سەر بە میری ئەوودەمە، کە پارتیی کۆمۆنیستیش، نۆرەیەکی لەبەرچاویان تێدا هەبوو. بێگومان ئەوەی کە ئەو هاوڕێیانە باسیان دەکرد، تەنێ خەیاڵ بوو. خەڵک حەزیان دەکرد خێر و بەرەکەتیان بە سەردا برژێت، زەوی و زار و کێڵگەی خۆیان هەبێت و پێویستیان بە باران نەبێت بۆ کاروباری کشتوکاڵ و هەموو کەس خاوەنی هەموو شتێک بێت، بەڵام ئەمانە وا زوو و بە بێ هیچ بناخە و بنچینە و خۆئامادەکردنێک نەدەهاتنە دی.

بەشێکی سەرەکی بەرپرسیاریەتی و تاوانی ئەو بار و رەوش و شێوەی کارکردنە، دەکەوێتە ئەستۆی کارگێران و هەڵسووڕێنەران و خەڵکانی ناشۆڕشگێڕ و لادەر و چەوترەو و راسترەوی نێو ئەو حیزبە، حیزبی کۆمۆنیستی عیراق، دەنا خۆ ئەندامانی خوارەی ئەو حیزبە، هەموو خەڵکە رەش و رووت و چەوساوەکانی کۆمەڵگەکە بوون و نموونەی مرۆڤی شۆڕشگێڕ و سادە و لەخۆبوردوو و دڵسۆز بوون. ئەو کارگێرە چەوترەو و ناشۆڕشگێڕانەی نێو ئەو حیزبە، وەک هەموو کارگێرانی حیزبێکی دیکە، لە سەر ئەو پرۆپاگەندە و کلاوبازی و کەڵەکانە دەژیان. سافیلکەیی خەڵکیان بەکار دەهێنا و بۆ هەل دەگەڕان و بۆ خۆیان چاک دەژیان و خەڵکیش هیچیان چنگ نەدەکەوت. بۆ تێگەیشتن لە رەوتار و شێوەی کارکردنی پارتیی کۆمۆنیستی عیراق و هەڵوێستی ئەوان بەرانبەر رژێیمی عەبدولکەریم قاسم، پێویستە مرۆڤ پاشخانێکی سیاسەتی ئەو پارتییە لەبەرچاو بگرێت. هەر لە دوای کۆنگرەی بیستەمی پارتیی کۆمۆنیستی سۆڤییێت لە ساڵی ١٩٥٦دا و زاڵبوونی چەمکەکانی پێکەوەژیان لەگەڵ سەرمایەداریدا و رێگەی ناسەرمایەداری و دیموکراتیی شۆڕشگێڕ و ئەو جۆرە بابەتانە، بە سەر سیاسەتی پارتیی کۆمۆنیستی سۆڤییێتدا، ئیدی سیاسەتی پارتییە کۆمۆنیستەکانی دیکەی جیهانیش، ئەو بریسک و رۆشنایی و شۆڕشگێڕییەی جارانیان نەما و وردەوردە دەسیسان. کۆمۆنیزمی سۆڤییی، بەردئاسا وشکهەلات و شێوەیەکی بیرۆکراتانە و رەسمی و ناشۆڕشگێڕانە و دووڕووانە و ترسنۆکانەی وەرگرت و لادان لە مارکسایەتی شۆڕشگێڕانە و کۆمۆنیزمی وەرچەرخێندراو و بەرەواژە و چەوترەوێتی، بوو بە رێپێشاندەر و شارێگەی زۆرینەی بزاڤ و پارتییە کۆمۆنیستەکانی جیهان. پارتیی کۆمۆنیستی عیراقیش لەو بار و رەوشە بە دوور نەبوو و هەمان نەخۆشی تووشی ئەویش بوو. لە نێو پارتیی کۆمۆنیستی عیراقیشدا، ململانێیەکی ئایدیۆلۆژی توند هەبوو و ئەو پارتییە، تا رادەیەک دوو باڵی سەرەکی یا راستتر دوو هێڵی سەرەکی تێدا وەدی دەکران. هێڵێکی شۆڕشگێڕ بە رێبەرایەتیی شەهیدان "سەلام عادیل" و "جەمال حەیدەری" و هێڵێکی ناشۆڕشگێڕ و راسترەو و چەوترەو و کۆمۆنیستی بەرەواژە و ژەنگگرتوو بە رێبەرایەتیی "زەکی خەیری"، "عامیر عەبدوڵلا"، "بەهائەددین نووری"، "موحەممەد حوسەین ئەبولعیس" و "هادی هاشم". رێبەرانی باڵی راسترەو و چەوترەو و ناشۆڕشگێڕ، بە موو لە هێڵەکەی سۆڤییێت، دوور نەدەکەوتنەوە و پارتییەکەیان، وەک هەموو ئەو پارتییە کۆمۆنیستانەی سەر بە سۆڤییێت، بە پاشکۆیەکی تەواوی سۆڤییێت دەزانی و بە فەرمانی ئەوان هەڵسوکەوتیان دەکرد. ئەو باڵە لە بارەی رژێیمی نوێی عیراق و عەبدولکەریم قاسمەوە، هەمان بیر و بۆچوونی سۆڤییێتیان هەبوو، لە بری ئەوەی عەبدولکەریم قاسم بە بۆرژوازییەکی نیشتمانپەروەر دانێن، ئەویان بە دیموکراتێکی شۆڕشگێڕ دادەنا و پێیان وابوو، کە قاسم تا سەر لەگەڵ سۆسیالیزم و کۆمۆنیزمدایە. لە هەمان کاتدا کە قاسم نوێنەرایەتی هێڵی نیشتمانپەروەرێتی و نانەتەوەیی دەکرد، هێڵێکی دیکەش لە ئارادا هەبوو، کە لە عەبدوسسەلام عارف و بەعسییەکان پێکهاتبوو و نوێنەرایەتیی

www.kurdistannet.org
14/07/2003 00:05

ڕەگەزپەرستی نەتەوەیی عەرەبی و دژایەتی هەموو پێشکەوتنخوازییەکیان دەکرد. ئەم دوو هێڵە لە ململانێیەکی بەردەوامدا بوون. تا پاشتر هێڵی دووەم قاسمیان بۆڕ دا و بە سەریدا سەرکەوتن.

پارتیی کۆمۆنیستی عیراق، کە لە سەردەمی پاشایەتیدا، گەورەترین و شۆڕشگێڕترین هێزی سیاسی عیراق بوو، لە سەردەمی قاسمیشدا، وەک مەزنترین هێزی سیاسی دەرکەوت، کە توانیبووی زۆرترین خەڵکی وڵات لە دەوری خۆ کۆکاتەوە. بێگومان لەو ململانێیەی نێوان قاسم و عارف-بەعسدا، پارتیی کۆمۆنیست وەک هەڵبژاردنێکی ڕاست، هەر دەبوو پشتگری لە قاسم بکات. بەڵام ئەو پشتگرییەی قاسم، نەدەبوو بە شێوەیەکی وا بێت، کە ئیدی قاسم بە نوێنەری ڕاستەقینەی چەوساوەکانی گەل و شۆڕشگێڕ و چی و چی بدرێتە قەڵەم و چاوپۆشی لە هەموو هەڵەکانی بکرێت و بۆی بپۆشرێت و جێگۆڕکێی چینایەتی پێ بکرێت و بخرێتە خانەیەکی دیکەوە، کە خانەی ڕاستەقینەی خۆی نەبوو. عەبدولکەریم قاسم وەک زۆربەی ئەوانەی، کە لێیەوە نێزیکبوون و ناسیویانە دەڵێن، لە ڕووی کەسایەتییەوە سەرباری نیشتمانپەروەری و دڵسۆزیی بۆ خەڵک و خاک، پیاوێکی دەستپاک، نانەتەوەیی دوژمنی سەرسەختی بیری نەتەوەیی عەرەبی، هەژاردۆست بوو، بەڵام وەک سیاسەتکارێک لە دەرۆستی فرتوفێڵی سیاسەت نەدەهات و تا ڕادەیەکی زۆر حولحولی (ڕاڕا، بگۆڕ، دوودڵ) بوو و خۆشباوەڕ بوو و قسەی خەڵک و دەوروبەر زوو کاری تێ دەکرد و دەیگۆڕی و بە قووڵی نەیدەڕوانییە کێشە و ڕووداوەکان و دۆست و دوژمنی خۆی بە باشی لەیەک جودا نەدەکردنەوە. بەڵگەیەکی هەژاردۆستی قاسم و خزمەتی زۆری بە هەژاران، دروسکردنی باژێڕ یا شارۆچکەی ئەسسەورە (الثورة) ی بەغدایە. ئەو شارۆچکەیە، کە کۆنتر چوادر (چادرەکان، خێوەتەکان) ی پێ دەگوترا - چونکە خەڵکەکەی کە هەژارترین و چەوساوەترین مرۆڤ بوون و لە نێو چادردا دەژیان- قاسم بۆی کردن بە خانوو و هەموو جۆرە پێویستییەکی ژیانی بۆ ساز کردن. ئەوانەش کە تا دواساتەکەنی ژیانی قاسم لەگەڵیدا بوون و بە وەفا بوون بۆی و پیاوەتی ئەو ڕێبەرەیان لە بەرچاو بوو، هەژارانی چوادر و لاوانی کوردانی فەیلی -کە لە بابششێخ"باب الشيخ" و عەگدلئەکراد "عگد الا'كراد" و شەقامی کیفاح "شارع الكفاح"دا قارەمانانە ڕووبەڕووی پیاوکوژان و کوودێتاچییانی بەعس بوونەوە- و لاوانی شۆڕشگێڕی نێو پارتیی کۆمۆنیست بوون. ئەو قارەمانانە نموونەی توێژ و خەڵکە دڵسۆز و شۆڕشگێڕ و ڕاستگۆ و خاوێنەکەی کۆمەڵگەکە بوون، کە داکۆکی و پارێزگارییان لە بەها و نرخ و ئەندێشە و خەون و ئازادی مرۆڤەکانی ئەو وڵاتە و داد و یەکسانی دەکرد و دەیانەویست ڕێ لە شەوە و عفریت و خوێنرێژ و جەللادەکانی بەعس بگرن، بەڵام مخابن، ئەوان (بەعسییەکان) وەک ئافات و پەتا و دەرد و هەموو شتێکی دزێو و ناحەز، وڵاتیان گرت و پیسی و قرێژی و گەندەڵی و وێرانکاری و ڕووباری خوێنیان لەگەڵ خۆدیاندا هێنا.

لە کەلار پیاوێکی پیری پشتکووڕی تەنیا و هەژار و پەککەوتە هەبوو بە ناوی "ڕەحیمی تازەئەوڕەحمان". مام ڕەحیم بە هەر جۆرێک بێت، خۆی گەیاندە بەغدا و چووە کن عەبدولکەریم قاسم، بۆ ئەوەی پارەیەک، مووچەیەک، شتێکی لەو بابەتەی بۆ ببڕێتەوە، بۆ ئەوەی بتوانێ وەک مرۆڤێک ژیان بباتە سەر. عەبدولکەریم قاسمیش، مووچەیەکی مانگانەی بۆ بڕیار دەدات و ئیدی مام ڕەحیمیش دەگەڕێتەوە ماڵی خۆی لە کەلار. بۆ بڕینەوەی ئەو مووچەیە، دەبوو لە عەبدولکەریم قاسمەوە، فەرمان بە وەزارەتی ناوخۆ بدرێت و لەوێشەوە بە پارێزگاری (متصرف) ی کەرکووک فەرمان بدرێت و لەوێشەوە بە قایمقامییە (قائمقامية) تی کفری فەرمان بدرێت و لەوێشەوە بە بەڕێوەبەرییەتی ناحیە (مديرية ناحية) ی شێروانە (سەرقەڵا) فەرمان بدرێت و لەوێشەوە بە کوێخا (مختار) ی کەلار فەرمان بدرێت و لە ڕێگەی ئەویشەوە مام ڕەحیم ئاگادار بکرێتەوە، بۆ ئەوەی بچێ لە سەرقەڵا مووچەکەی وەرگرێت. بەڵام ئەو مووچەیەی –کە نازانم لە ئەسڵدا چەند بوو و عەبدولکەریم قاسم چەندی بڕیار دابوو- کە دەگەیشتە مام ڕەحیم، تەنێ یەک ڕوبعەدینار (دووسەدوپەنجا فلس) بوو. بێگومان بۆ پارەکە دەبووە یەک ڕوبعەدینار، ئەوە چ تاوانێکی قاسمی تێدا نەبوو، بەڵکە بۆگەنیی کارگێڕی و دەسگا دەوڵەتییەکە، کارەکەی وا لێ دەکرد.

که ڕێژیمی پاشایەتی ڕووخێنرابوو –کە ئەوە بۆ خۆی هەڵەیەک بوو و ڕوویدا بوو- ڕێژیمێکی نیشتمانپەروەر هاتبووە سەر کار، دروست لەو کاتە و لەو سەروبەندەدا، دەبوو پارتیی کۆمۆنیستی عیراق، ئەو هەلە بقۆزێتەوە و بۆ ڕێگەگرتن، لە دوژمنانی ڕێژیمی نوێ و مسۆگەرکردنی فراژووتنی گۆڕانکارییەکانی ڕێژیمی نوێ، بەرەو ڕزگاریی نیشتمانی و دیموکراسی و لە دواییشدا سۆسیالیزم، مەسەلەی دەسەڵاتگرتنەدەست، وەک بیر و بۆچوون، لە نێو کەسانێکدا لە پارتیی کۆمۆنیستی عیراقدا هەبوو، بەڵام مەسەلەیەک نەبوو، کە زەمینەی بۆ خۆش کرابێت و هەوڵێکی جیددی بۆ درابێت، بۆ ئەوەی ببێتە واقیع. ئەو مەسەلەیە لە نێو خەڵک و لە شەقامدا، باسی لێکرابوو پێش ئەوەی لە کۆبوونەکانی کۆمیتەی نێوەندیی ئەو پارتییەدا باسی لێوە بکرێت، واتە ویست و خواستێکی بەهێز و بە تەوژمی گەلێر هەبوو بۆ کار و دەسەڵاتگرتنەدەست. بەڵام لەبەر نەبوونی زەمینەی پتەو و بەهێزیی باڵ و هێڵی ڕاسترەو و چەوترەوی نێو پارتیی کۆمۆنیست، کە پاشکۆی سیاسەتی سۆڤییێتی بوو، ئەو کارە ئەنجام نەدرا و مەسەلەکە لەبار برا. هەر ئەو لەبارنبردنەش، بوو بە هۆی زاڵبوون و سەرکەوتنی نەتەوەپەرستی و ڕەگەزپەرستی و خەڵکانی سەر بە ئیمپریالیزمی جیهانی لە عیراقدا. پاش کوودێتای بەعسی **١٩٦٣**، شەهید سەلام عادیل دەگیرێ و پێش لەتوپەتکردن و کوشتنی دەڵێ کە، کوودێتای ڕاستەقینە لە **١٩٦٣**دا ڕوویندەداوە، بەڵکە لە ساڵی **١٩٥٩**دا ڕوویداوە و عەبدولکەریم قاسم و بۆرژوازییەتی عیراق پاڵەوانای ڕاستەقینەی ئەو کوودێتایەن. ئەگەر پارتیی کۆمۆنیست دەسەڵاتی گرتبایەتە دەست –هەرچەندە دەسەڵاتیش هەر دەسەڵاتە بە دەست هەر کەسێکەوە بێت- ئەوا عیراق دەبووە ولاتێکی سۆسیالیست و ڕەوش و باری عیراق لە هەموو ڕوویەکەوە، لە بولگاریا و چیکۆسلۆڤاکیا و یۆگوسلاڤیا و ئەوانە باشتر دەبوو و مەسەلەی نەتەوەیی و میللیش هەرگیز بەو جۆرە زەق و گرژ و دەمارگیرانە نەدەبوو، وەک کە دواتر وای لێ هات. ئەو دیتنەی کە هێڵە ناشۆڕشگێڕەکەی نێو پارتیی کۆمۆنیست، لەمەڕ دەسەڵاتداریەتی قاسم و نائامادەییان بۆ دەسەڵاتگرتنەدەست هەیانبوو، لە سەردەمی عارفی یەکەمیشدا، کە دوای ڕووخانی بەعس لە **١٩٦٣**دا دەسەڵاتی گرتە دەست، ئەو تێزە پتر برەوی پەیدا کرد و لە **١٩٦٤**دا ئیدی ڕێگەی ناسەرمایەداری و نۆرەی کارای بۆرژوازی گچکە و خەباتی دیموکراتیی شۆڕشگێڕانەیان! بوو بە ڕێباز و دروشمی پارتیی کۆمۆنیست و بە ئاشکرا بانگەوازی بۆ دەکرا و مەسەلەی سەرکردەیەتیی چینی کریکار و دەسەڵاتگرتنەدەستیش لە ئارادا نەما و تەنانەت داوای هەڵوەشاندنەوەی پارتیی کۆمۆنیست و تێکەڵبوونی لەگەڵ یەکیەتی سۆسیالیستی عەرەبی (الإتحادالإشتراكي العربي) دەکرا، وەک چۆن لە مسر ڕوویدابوو.

هەرچی مەسەلەی کوردە لە عیراقدا، پێش **١٤**ی تەمموزی **١٩٥٨**، واتە لە سەردەمی پاشایەتیدا، لە دوای نەمان و تێکچوونی بزووتنەوەکانی بارزانی **١٩٤٣-١٩٤٥** و پەرینەوەی پێشمەرگەکانی ئەو ڕابوونە، بە ڕێبەریەتیی مەلا مستەفای بارزانی، بۆ دیوی کوردستانی ئێران و یەکیەتیی سۆڤییێت، ئیدی کەوتە بار و دۆزێکی دیکەوە و وەک مەسەلەیەکی زەقی نەتەوەیی نەدەهاتە بەرچاو. کوردیش لە سەر ئەوەی کە کوردە لەو سەردەمەدا نەدەچەوسێنرایەوە، بەڵکە تا ڕادەیەکیش لە کارگێڕی و دەسگای دەوڵەتیدا کار و باری دەڕۆیشت و لە پەرلەمانیشدا کۆمەڵێک ئەندامی هەبوو و دەیان وەزیر و سەرکردەی لەشکر و سەرۆکی حوکوومەت و سیاسەتکاری گەورەشی هەبوون. بە دڵنیاییشەوە دەڵێم لە زۆر بار و ڕووەوە، حاڵ و ڕەوشی کورد، لە شیعە گەلێک باشتر بوو. پاش **١٤**ی تەمووزی **١٩٥٨**، مەلا مستەفای بارزانی لە یەکیەتیی سۆڤییێت گەڕایەوە. بارزانی لەگەڵ عەبدولکەریم قاسم و حیزبی کۆمۆنیستی عیراقیشدا، نێوانی خۆش بوو و گەلێک بە حاڵ و گوزەرانی کورد ڕازی بوو و نەیدەویست بە هیچ شێوەیەک ئەو بارە بشێوێنێت، چونکە ئەو ڕێژیمە نوێیە بۆ یەکەم جار بوو لە مێژووی عیراقدا، عەرەب و کورد بە هاوبەش لەو نیشتمانەدا (عیراق) دابنێت و ئەوەیش لە دەستووردا بنووسرێت. ئەو پارتییەی کە بە نێوی پارتیی دیموکراتی کورد یا کوردستانەوە هەبوو و بارزانی بە درێژایی ئەو ماوەیەی، کە لە دەرەوە بوو و کە هاتەوەش هەر سەرۆکی بوو، ناتەبایی و ململانێیەکی قووڵی تێدا هەبوو. ئەو

ململانێیەش شتێکی نوێ نەبوو، بەڵکە هەر لە سەرەتای دامەزراندنی پارتییەوە هەر هەبوو. دوو هێڵی سەرەکی لە نێو پارتیدا وەدی دەکران. هێڵێک کە هەمزە عەبدوڵلا ڕێبەری بوو –هێڵی چەپ- و هێڵێکی دیکە کە ئیبراهیم ئەحمەد ڕێبەری بوو –هێڵی ڕاست-. ڕێبەری ئەم هێڵی دووەمە، هەر لە سەرەتای بوونە پارتییەوەی بە نهێنی و بە ئاشکرا، دژایەتی کەسایەتی و گەلێری و دەسەڵات و سەرکردەیەتی بارزانی دەکرد و هەرگیز لەگەڵ بیر و بۆچوونەکانی بارزانیدا پێک نەدەهات. ئەم هێڵەی ئیبراهیم ئەحمەدە، کە پاشتر جەلال تاڵەبانی و عومەر دەبابە و هی دیکەشی لە خۆ کۆکردەوە، لە سەردەمی پاشایەتیدا، بە ناوی پێشکەوتنخوازییەوە، دژایەتی بوونی کەسانێکی وەک شێخ لەتیفی حەفید و کاکەزیادیان دەکرد و تەنانەت بیر و بۆچوونەکانی شەهید فەهد و شەهید جەمال حەیدەریشیان بە ڕاسترەوانە دادەنا و خۆیان لەوان پێ چەپتر بوو و بە ناوی کوردایەتی و نەتەوەیی و ئەو جۆرە شتانەشەوە، دژایەتی هەمزە عەبدوڵلایان دەکرد. لە کاتێکیشدا کە بەشی زۆری خەڵکی عیراق، لە دەوری حیزبی کۆمۆنیستی عیراق خڕبووبوونەوە و خەباتیان دەکرد و مەسەلەی نەتەوەیی بۆ خەڵک هێندەی مەسەلەی چینایەتی و باری ئابووری و کۆمەڵایەتی گرنگ نەبوو، ئەمان لەگەڵ حیزبی کۆمۆنیستدا دانووڵەیان پێکەوە نەدەکوڵا و ددانی خێریان بە حیزبی کۆمۆنیستدا نەدەنا. دوای ١٤ی تەمموزیش بە قایلبوون و ڕەزامەندیی بارزانی –بە هەر شێوەیەک بێت- و لە ڕێگەی ئەویشەوە توانییان بە سەر باڵە چەپڕەو و پێشکەوتنخوازەکە (باڵی هەمزە عەبدوڵلا) دا سەرکەون. بارزانی بە کۆمەڵێک چەکدار و لە ئێوارەکووددێتایەکی حوزەیرانی ١٩٥٩دا، بارەگای پارتیی لە بەغدا، گەمارۆ دا و هەمزە عەبدوڵلای وەدەرنا و پاشان ئیبراهیم ئەحمەدی بە سکرتێری پارتیی دانا. بارزانی بەو کارەی (دەرکردنی هەمزە عەبدوڵلا و دانانی ئیبراهیم ئەحمەد لە شوێنی وی) داوێکی بۆ خۆی نایەوە و جێگەی ئەو بۆمبە کۆککراوەی، کە لەمێژ بوو بۆی دانرابوو و لە ١٩٦٤دا تەقییەوە، خۆشتر و چاکتر کرد. بە وەدەرنانی هەمزە عەبدوڵلا، پارتیی لە چەپ پاکتاو کرا و ڕاسترەویەتی دەستی بەسەر پارتییدا گرت. لەو دەمەشدا کە هەموو خەڵکی نیشتمانپەروەر و چەپ و دڵسۆزی خاک و وڵات لەگەڵ بەرەی گەل (قاسم و شۆڕش و حیزبی کۆمۆنیست) دا بوون، سەرکردە ڕاسترەوەکانی پارتیی دەیانەویست پارتیی بە بۆرژوازییەتەوە (موحەممەد حەدید-پارتیی نیشتمانیی دیموکراتی و سددیق شەنشەل –پارتیی سەربەخۆیی) گرێ بدەن و خۆ یەکخەن و سازکەن و بەرەی دژ بە گەل (عارف و بەعس و ڕاسترەو و ڕەگەزپەرست و نەتەوەییەکان) یان هەڵبژارد و کەوتنە هاوکاریکردن لەگەڵیان، دژ بە لێشاوی جەماوەر و بەرەی گەل و شۆڕش، بۆ ڕووخاندنی ڕێژیمی نیشتمانپەروەری قاسم. وەک بەشێکی دیکەی ئەنجامدانی سیاسەتی ڕاسترەوانەی خۆیان بە هاوکاری دەرەبەگ و ئاغاکانی ناوچەی پشدەر و بە هاندانی کۆمپانییەکانی نەفتی بیانی و دەسگە سیخوڕییەکانی ڕۆژاوا و ساواکی ئێرانی شا، یاخیبوونی ساڵی ١٩٦١یان بەرپا کرد. بۆ ئەوەی کارەکەشیان بە ئەنجام بگات، بارزانییان تێوە گلاند و لە پەنای ناو و گەلێری ویدا، خەڵکیان لە خۆ خڕکردەوە و دەستیان بە جەنگ کرد. ئەو یاخیبوونە –کە پاشتر نێوی شۆڕشی لێ نرا، هەر لە بنەڕەتدا بەشێکی سەرەکی بوو لە نەخشەی کەسک "طرح سبز"ی ساواکی ئێران، بۆ ڕووخاندنی ڕێژیمی قاسم و گێڕانەوەی ڕێژیمی پاشایەتی، یا هەر ڕێژیمێکی سەر بە ڕۆژاوا بێت بۆ عیراق- گەورەترین خیانەتێک بوو بەرانبەر مەسەلەی کورد بە تایبەتی و عیراق بە گشتی. کورد هەرگیز پێویستی بەو جەنگە چەکدارییە نەبوو و ئەوەش جەنگی ئەو نەبوو، بەڵکە جەنگی تەواوی هێزە ئەهریمەنییەکان بوو دژ بە خاک و گەلانی عیراق، قانوونی دابەشکردنی زەوی، قانوونی ژمارە ٨٠ی نەفت و هەموو گۆڕانە گەلی و باشەکان- هەرچەندە ئەوانە هەنگاوگەلێکی ڕادیکالانە نەبوون و تەنێ پینەوپەڕۆیەکی سۆسیالیستانە بوون، بەڵام لە هیچ باشتر بوون- کە لە وڵاتدا وەدی هاتبوون. ئەو جەنگە بۆ شێواندنی یەکیەتی و برایەتی و بەختیاری و ئازادی و ئاشتی خەڵکی عیراق بوو. سەرانی پارتیی چالاکانە، نۆرەی خۆیان لەو نەخشەیەدا بینی و بوون بە هۆی وێرانکاری و کوشتار و بەدبەختی خەڵک و لاوازکردنی لەشکر و ئابووری عیراق. بە بەرپاکردنی جەنگ و یاخیبوونی ساڵی ١٩٦١، ئیدی مەسەلەی کورد گواسترایەوە بۆ خانەیەکی دی. چەک بوو بە تاکە ئامرازی خەبات، و زمان و

www.kurdistannet.org
14/07/2003 00:05

گفتوگۆ لەکار خران. مەسەلەی کورد و هێزی سیاسیی کورد، بە هۆی سیاسەتی چەوتی ئەو دەستە ڕاسترەوەوە، بوو بە کاغەزێکی قومار و پارسەنگێکی بێبایەخ و ئامرازێکی گوشارخستەسەر و چەکدارێکی بەکرێگیراوی ولاتانی دەوروبەر، هێزی دەرەکی و ئیمپریالیزم. ئەو هەڵەشەسیاسی و چەکبازییە ئیدی لەو کاتەوە، بوو بە یاری و نەریتێک لە کن کوردان و لە نێو هەموو کورد و بەشەکانی کوردستاندا، پەتائاسا بلاو بووەوە و تەشەنەی کرد و تا ئەم ڕۆژگارەش هەر بەردەوامە. ئەو نەخشە و جەنگەی ١٩٦١ە، و هاوکارییەی سەرانی پارتیی لەگەڵ بەعس و عارفدا، سەرباری هۆکاری کاریگەری دیکە، بوون بە هۆی ڕووخاندنی قاسم، بەڵکە ڕووخاندن و داتەپینی تەواوی بەها و خۆشەویستی و برایەتییەک و هاتنی بەعس بۆ سەر کار و دەسەلات بە شەمەندەفەرێکی ئەمەریکی لە ١٩٦٣دا. وەک ئەنجامدانێکی بەشە گرنگەکەی سیاسەتی خۆیان، سەرانی ئەو هێڵە ڕاسترەوەی نێو پارتیی، بزاڤی کوردیان بەرەو هەڵدێری ١٩٦٤ برد و دووبەرەکییان ساز کرد. بەو کارەشیان خۆرەئاسا کەوتنە نێو جەستەی میللەتێک، کە تا ئەو دەمە خۆی بە یەک میللەت دەزانی و تەواوی کوردەکەی هەموو کوردستانیان، بە سەر دوو بەرەی دژ بە یەکدا –لەوێ ڕۆژێ ڕا تا ئەورۆ- دابەش کرد.

تەواوی ئەو هەموو نەگبەتی و ناهەموارییەی، کە بە سەر ولات و خەڵکی عیراقدا هاتووە، ئەگەر پاشایەتی نەڕووخێنرابا، یا ئەگەر باڵە شۆڕشگێڕەکەی نێو پارتیی کۆمۆنیستی عیراق هەر لە سەرەتاوە، باڵە ناشۆڕشگێڕ و ڕاسترەوەکەی وەلا نابا و بەسەریدا زاڵ بووبا، یا پارتیی کۆمۆنیستی عیراق بە ڕێبەریەتی باڵە شۆڕشگێڕەکەی دەسەلاتی گرتبا دەست، ئیدی ئەو هەموو بەلایە، بەسەر ئەو ولاتەدا نەدەهات. هەرچەندە ئەو ململانێیەی نێوان هێڵی شۆڕشگێڕ و هێڵی ناشۆڕشگێڕ، چەپ و ڕاست، بیری نوێخواز و گۆڕانکار و بیری ژەنگرتوو و پێشمەرگە و خێڵی پەتوودا، لە نێو پارتیی کۆمۆنیستی عیراقدا، سالانێکی دواتر، لە ڕاپەڕینە پاکسازییەکەی ١٧ی ئەیلوولی ١٩٦٧دا تەقییەوە و لەیەک جوی بوونەوە، بەلام تازە کار لە کار ترازا بوو و خەڵکانی سەر بە ئیمپریالیزمی ئەمەریکی و ئینگلیزی و بە پشتگری سۆسیال-ئیمپریالیزمی سۆڤییێت، کاریان گرتبووە دەست و دەسەلاتێکی سیاسی و ئابوورییەکی هێندە بەهێز هەبوو و جێپێی خۆیان بە جۆرێک قایم کردبوو و مێشکی خەڵکیان بە شێوەیەک شۆردبووە و خەڵکیان وا چەواشە کردبوو، کە ئیدی جێیان پێ لەق نەدەکرا، مەگەر بە ڕاپەڕینێکی یەکجار گەلێر و بەشداریکردنێکی یەکجار فراوان.

دەڵێن مێژوو جارێکی دی خۆی دەگێڕێتەوە، بەلام بە شێوەیەکی دیکە. بۆ وەدیهێنانی ویست و خەونی چەوساوەکانی ئەو ولاتە و ڕۆحدانەوەبەر ١٤ی تەمووز و سالانی ١٩٥٨ و ١٩٥٩، لە حوزەیرانی ١٩٦٨دا، لە نێو زۆنگاوەکانی غەمووگەدا، میراتگرێکی حوسەین و حەمدانی قەرمەتی (حمدان القرمطي) ، هەڵگری خەم و پەرۆشەکانی گشت ڕەنجدەر و برسی و ڕووت و ڕەجالانی عیراق، خالید ئەحمەد زەکی (ظافر) شۆڕشگێڕ، ئالای ئەو شۆڕشە سپارتاکۆسییە هەڵدەگرێت و قارەمانانە بەرانبەر دەسەلات، زۆرداری، بندەستی و چەوساندنەوە ڕادەپەڕێت، بەلام تاکە شتێک کە هەیەتی و پێی دەکرێت، بەخشینی گیانی خۆیەتی بەو ڕێگەیە. گیڤارا دەیگوت: "کۆمۆنیست دواکەسە کە دەخوا و دواکەسە کە دەنوێ و یەکەم کەسە کە دەمرێ"، بە شەهیدبوونی ئەو و کوژانەوەی تروسکەی ولاتێکی بەختیار و گەلێکی یەکسان، خۆزگە و ئومێد و خەون و ئاواتەکانی ئێمەی مندالانی ١٩٥٨یش، نەک هەر نایەتە دی، بەڵکە لە نێو گۆمی بێهوودەیی و بێهیوایی و تاریکیدا نوقم دەبێت.

تەمووزی ١٩٩٦

تێبینی کوردستان نێت:

ئەم نوسینە بیروبۆچونی خاوەنەکەیەت، کوردستان نێت لە ناوەرۆکەکەی بەرپرسیار نییە.